

संकलनात्मकमूल्यांकनम्-1, 2016

संस्कृतम्
अष्टमी

अवधि : होरात्रयम्

पूर्णाङ्कः - शतम्

दिनांकः - 16.09.2016

निर्देशः - * सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः ।

* प्रश्नानाम् उत्तराणि खण्डक्रमानुसारेणैव देयानि ।

* उत्तराणि संस्कृतेन एव लेखनीयानि ।

खण्ड - क (अपठितावबोधनम् - 10 अङ्काः)

प्र.1 अधोलिखितगद्यांशम् पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-

वानराः सेतुनिर्माणम् अकुर्वन् । अधुना यदा सेतुबन्धः अभवत् तदा रामस्य तस्य भ्रातुः च नेतृत्वे सर्वेषाम् वानराणाम् समस्तसेना लंकाम् प्राविशत् । लंकायाः अधिपतिः राक्षसः रावणः निजपुत्रैः बन्धुभिः च सह युद्धाय तत्परः अभवत् । तदा बहुमासं यावत् भयंकरम् युद्धम् अभवत् । अन्ते सः राक्षसराजः रावणः पराजितः । यदा सः मृतः तदा तस्य स्वर्णनिर्मिता अखिला राजधानी वशम् अधिगता ।

I. कोष्ठकात् पदं चित्वा एकपदेन उत्तरत -

(1×4=4)

(क) सेतुनिर्माणम् के अकुर्वन् ? (मृतः / वानराः)

(ख) वानराणाम् सेना कुत्र प्राविशत् ? (वने / लंकाम्)

(ग) लंकायाः अधिपतिः राक्षसः कः आसीत् ? (सुग्रीवः / रावणः)

(घ) कः मृतः अभवत् ? (मानवः / रावणः)

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत -

(2×2=4)

(क) यदा रावणः मृतः अभवत् तदा किम् अभवत् ?

(ख) रावणः कैः सह युद्धाय तत्परः अभवत् ?

III. निर्देशानुसारं उत्तरत -

(1×2=2)

(क) 'बन्धुभिः' इति पदे का विभक्तिः अस्ति ? (पञ्चमी द्विवचनम् / तृतीया बहुवचनम्)

(ख) 'अकुर्वन्' इति पदे कः लकारः अस्ति ? (विधिलिङ् लकारः / लङ् लकारः)

खण्ड - ख (रचनात्मककार्यम् - 20 अङ्काः)

प्र.2 त्वम् छात्रावासे वससि । आगरानगरस्य ताजमहलम् दर्शनाय आयोजितम् शैक्षिकभ्रमणहेतु धनप्रेषणाय स्वपितरम् प्रति मञ्जूषातः पदानि विचित्य अधोलिखितम् पत्रम् पूरयत ।

(1/2×10=5)

राकेशः, पितृमहाभागः, उत्तरपत्राणि, निवेदयामि, शतद्वयम्,
विद्यालयेन, द्रष्टुम्, प्रबन्धः, प्रेषयन्तु, सर्वम्

आदरणीयः (1).....,
सादरम्(2).....यत् मम अर्धवार्षिकी परीक्षा समाप्तिम् गता ।
मम.....(3).....शोभनानि अभवन् । मम.....(4).....एकस्याः शैक्षिकयात्रायाः
.....(5).....कृतः । वयम् आगराप्रदेशे ताजमहलम्(6)..... गमिष्यामः ।
यात्राव्ययार्थम्(7).....रुप्यकाणि(8).....भवन्तः । शेषम्
.....(9).....कुशलम् ।

भवदीयः प्रियपुत्रः
.....(10).....

प्र.3 अधोलिखितम् संवादम् मञ्जूषायाः पदानां सहायतया पूरयत- (1×5=5)

अर्थः, पठसि, अस्ति, कालिदासस्य, नाम

आभा - हे भ्रातः ! त्वम् किम्1.....?
गुलशनः - अहम्2..... अभिज्ञानशाकुन्तलम् पठामि ।
आभा - भ्रातः, किम् अस्ति 'अभिज्ञान' पदस्य3.....?
गुलशनः - 'अभिज्ञानपदस्य' अर्थः 'पहचान' इति.....4..... ।
आभा - अस्तु । कालिदासस्य कापि अन्यारचनायाः नाम.....5..... जानासि ?
गुलशनः - मेघदूतम् ।
राजेशः - शोभनम् ।

प्र.4 अधोप्रदत्तं चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायाः पदानां सहायतया पञ्चसंस्कृतवाक्येषु वर्णयत- (2×5=10)

वाहने, पुस्तकानि, चलपुस्तकालयः, जनाः, पंक्तिबद्धाः, गृहाणाम्,
समीपे, बालकः, यच्छति, पठति, षट्, बसयाने

खण्ड - ग (अनुप्रयुक्तव्याकरणम् - 20 अङ्काः)

प्र.5 अधोलिखितानां रेखांकितपदानां सन्धिं विच्छेदं वा कृत्वा लिखत- (1×4=4)

- (i) विद्यार्थिनः ध्यानेन पठन्ति ।
 (क) विद्या+अर्थिनः (ख) विद्या+आर्थी (ग) विद्या+अर्थी (घ) विद्यार्थि+नः
- (ii) रमायाः ईशः रमेशः कथ्यते ।
 (क) रमा+ईशः (ख) रम + एशः (ग) रमः +एशः (घ) रामा +इशः
- (iii) सः मया सह+एव पठति ।
 (क) सहेवः (ख) सहैव (ग) सहएव (घ) सहोव
- (iv) अत्र तव स्वागतम् अस्ति ।
 (क) स्व+गतम् (ख) सवा+गतम् (ग) सु+आगतम् (घ) सु+ वागतम्

प्र.6 अधोलिखितानां रेखांकितपदानां समासं विग्रहं वा प्रदत्तविकल्पेभ्यः चित्वा लिखत- (1×4=4)

- (i) रामः देशसेवा करोति ।
 (क) देशस्य सेवा (ख) देशेषु सेवा (ग) देशं सेवा
- (ii) शरीरमाद्यं खलु धर्मस्य साधनम् ।
 (क) धर्मसाधनैः (ख) धर्मसाधनम् (ग) धर्मासाधनम्
- (iii) प्रतिदिनं अध्ययनं करणीयम् ।
 (क) दिने दिने इति (ख) दिनम् इति (ग) दिनस्य प्रति
- (iv) असत्यम् मा वद ।
 (क) सत्यस्य आदि (ख) न सत्यम् इति (ग) असत्यस्य उपस्थितिः

प्र.7 कोष्ठकात् उचित-प्रकृति-प्रत्ययौ चित्वा लिखत- (1×4=4)

- (क) बालकः गच्छन् वदति । (गम्+शतृ / गम्+डीप्)
- (ख) कक्षायाम् कोलाहलः न कर्त्तव्यः । (कर्त्तृ+अनीयर् / कृ+तव्यत्)
- (ग) सिंहः बिडालं खादितुम् इच्छति स्म । (खाद्+तल् / खाद्+तुमुन्)
- (घ) दुग्धम् पीत्वा क्रीडनाय गच्छ । (पीतुः+क्त्वा / पा+क्त्वा)

प्र.8 निर्देशानुसारं विकल्पेभ्यः उचितं शब्दरूपं चित्वा लिखत- (1×4=4)

- (i) 'राम' शब्दस्य षष्ठी बहुवचने किम् रूपं भविष्यति ?
 (क) रामैः (ख) रामे (ग) रामाणाम् (घ) रामेभ्यः
- (ii) 'नदी' शब्दस्य तृतीया बहुवचने किम् रूपं भविष्यति ?
 (क) नद्याः (ख) नदीभिः (ग) नद्यै (घ) नदीनाम्
- (iii) 'युष्मद्' शब्दस्य प्रथमा एकवचने किम् रूपं भविष्यति ?
 (क) यूयम् (ख) त्वम् (ग) त्वाम् (घ) युवाम्
- (iv) 'तत्' (पुल्लिंगे) शब्दस्य तृतीया एकवचने किम् रूपं भविष्यति ?
 (क) सः (ख) तत् (ग) तम् (घ) तेन

प्र.9 निर्देशानुसारं विकल्पेभ्यः उचितं धातुरूपं चित्वा लिखत- (1×4=4)

- (i) 'पठ्' धातोः लट्लकारे उत्तमपुरुष- एकवचने किम् रूपं भविष्यति ?
 (क) पठामि (ख) पठिष्यथ (ग) पठिष्यामः (घ) पठिष्यन्ति

- (ii) 'गम्' धातोः लङ्लकारे प्रथमपुरुष- द्विवचने किम् रूपं भविष्यति ?
 (क) अगच्छत् (ख) अगच्छन् (ग) अगच्छताम् (घ) अगच्छत
- (iii) 'चल्' धातोः लट्लकारे मध्यमपुरुष- बहुवचने किम् रूपं भविष्यति ?
 (क) चलसि (ख) चलामः (ग) चलामि (घ) चलथ
- (iv) 'दृश्' धातोः लृट्लकारे उत्तमपुरुष- एकवचने किम् रूपं भविष्यति ?
 (क) दर्शयामि (ख) पश्यामि (ग) द्रक्ष्यामि (घ) द्रक्ष्यति

खण्ड - घ (पठितावबोधनम् - 50 अङ्काः)

प्र.10 अधोलिखितम् गद्यांशम् पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-

“अथ एतच्छ्रुत्वा सिंहः अचिन्तयत् - नूनमेषा गुहा स्वामिनः सदा समाह्वानं करोति, परंतु मद् भयात् न किञ्चित् वदति । अथवा साधिवदम् उच्यते ---

“ भयसंत्रस्तमनसां हस्तपादादिकाः क्रियाः ।

प्रवर्तन्ते न वाणी च वेपथुश्चाधिको भवेत् ॥“

तदहम् अस्य आह्वानं करोमि । एवं सः बिले प्रविश्य मे भोज्यं भविष्यति । इत्थं विचार्य सिंहः सहसा शृगालस्य आह्वानमकरोत् ।

I. एकपदेन उत्तरत -

(1×2=2)

- (क) गुहा सदा किम् करोति ?
 (ख) सिंहः कस्य आह्वानमकरोत् ?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत -

(2×2=4)

- (क) केषाम् हस्तपादादिकाः क्रियाः वाणी च न प्रवर्तन्ते ?
 (ख) सिंहः किम् अचिन्तयत् ?

III. निर्देशानुसारं उत्तरत -

(1×4=4)

- (क) 'सिंहः अचिन्तयत्' इत्यत्र क्रियापदं किम् ?
 (i) सिंहः (ii) अचिन्तयत् (iii) मे
- (ख) 'विचार्य' इति पदे कः प्रत्ययः अस्ति ?
 (i) ल्यप् (ii) णिनि (iii) यत्
- (ग) 'एवं सः बिले प्रविश्य मे भोज्यं भविष्यति ।' इति वाक्ये 'सः' इति सर्वनामपदं कस्मै प्रयुक्तम्?
 (i) वनात् (ii) शृगालाय (iii) दानवाय
- (घ) 'भविष्यति' इति पदे कः लकारः अस्ति ?
 (i) लिट्लकारः (ii) लङ्लकारः (iii) लृट्लकारः

प्र.11 अधोलिखितानाम् प्रश्नानाम् उत्तराणि प्रदत्तविकल्पयोः चित्वा लिखत-

(2×5=10)

- (क) प्रेमलः कथं श्रान्तः आसीत् ? (आम्रकर्तनेन / काष्ठच्छेदेन)
 (ख) अनारतं कूर्दनेन कः श्रान्तः अभवत् ? (मानवः / व्याघ्रः)
 (ग) सततं किम् करणीयम् ? (ध्येयस्मरणम् / गीतस्मरणम्)
 (घ) परिव्राजकस्य शिष्यः कः आसीत् ? (वसन्तसेना / शाण्डिल्यः)
 (ङ) मधुरसूक्तसं के सृजन्ति ? (दुर्जनः / सन्तः)

प्र.12 - रेखांकितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत -

(1×5=5)

- (क) गुणाः गुणज्ञेषु भवन्ति ।
 (ख) खरनखरः वने प्रतिवसति स्म ।

- (ग) प्रेमली प्रेमलस्य पत्नी आसीत् ।
 (घ) चञ्चलः 'मातृस्वसः' इति लोमशिकां सम्बोधितवान् ।
 (ङ) गणिकायाः नाम वसन्तसेना आसीत् ।

प्र.13 - अधोलिखितानां पदानां समानार्थकपदम् मञ्जूषातः चित्वा लिखत-

(1×5=5)

जलम्, सत्वरम्, संस्थाप्य, तनुः, करेण

- (क) स्थापयित्वा
 (ख) द्रुतम्
 (ग) सलिलम्
 (घ) हस्तेन
 (ङ) शरीरम्

प्र.14 - अधोलिखितानां पदानां विलोमपदम् मञ्जूषातः चित्वा लिखत-

(1×5=5)

स्वकीयम्, भीतिः, पृष्ठतः, गुणाः, कृतघ्नः

- (क) पुरतः
 (ख) कृतज्ञः
 (ग) अवगुणाः
 (घ) परकीयम्
 (ङ) साहसः

प्र.15 - अधोलिखितानां पदानां विभक्तिं वचनञ्च लिखत-

($\frac{1}{2}$ ×10=5)

- (क) तले
 (ख) वेगैः
 (ग) पशुषु
 (घ) सर्वान्
 (ङ) मृगादीनाम्

प्र.16 - अधोलिखितेषु वाक्येषु रिक्तस्थानानि उचितम् अव्ययपदं चित्वा पूरयत-

(1×5=5)

एव, विना, सदा, परितः, तथा

- (क) सूर्यः पूर्वदिशायां उदेति ।
 (ख) सः यथा चिन्तयति आचरति ।
 (ग) सत्यम् जयते ।
 (घ) नगरं उद्यानानि सन्ति ।
 (ङ) विद्यां जीवनं वृथा ।

प्र.17 मञ्जूषातः उचितानि क्रियापदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत-

(1×5=5)

प्राविशत्, चल, यामि, भज, निधेहि

- (क) गोविन्दम् ।
 (ख) त्वं विद्यालयं ।
 (ग) सदैव पुरतः चरणं ।
 (घ) व्याघ्रः पुनः जाले ।
 (ङ) द्रुतं यदि वसनं मे भवेदार्षं सलिलवेगैः ।

